

Скарбниця моралі

(Моральне виховання дітей дошкільного віку)

Автор: Л. В. Лохвицька, кандидат педагогічних наук, доцент.

Актуальність розробки програми. Пропонована програма є виданням сучасного змісту, яке забезпечує реалізацію однієї з найактуальніших потреб сучасної дошкільної освіти — «формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду» (Закон України «Про дошкільну освіту», ст. 4, п. 2). Вона відповідає вимогам і положенням державного стандарту дошкільної освіти України — Базовому компоненту дошкільної освіти. У ньому зазначено: основним завданням дошкільної освіти є «забезпечення особистісного зростання кожної дитини з урахуванням її задатків, здібностей, індивідуальних психічних особливостей», що реалізується шляхом формування у дітей моральних уявлень, почуттів і поведінки, отже ефективним перебігом процесу морального виховання і його здобутими результатами.

Для виконання поставленої мети необхідно здійснити удосконалення змісту навчально-виховної роботи з дітьми через переосмислення сутності процесу морального виховання дошкільників і розробку відповідного психолого-педагогічного супроводу. Одним із таких продуктів є підготовлена тематична програма з морального виховання (вид. 2-ге оновл. зі змін і доповн.), що інтегрує теоретичний, змістовий (власне сама програма) та практичний блоки. Тобто, у ній заявлені не лише завдання роботи з дітьми щодо морального виховання, а й аналіз психолого-педагогічних досліджень специфіки цього процесу, що забезпечить інформаційне підґрунтя у його здійсненні, а також визначені деякі засоби для його успішної реалізації. Звідси висновок: створення програми на часі, оскільки в ній закладено вирішення актуального завдання сьогодення — забезпечення морального зростання особистості шляхом реалізації завдань морального виховання.

Мета програми. У програмі поглиблено висвітлені змістові компоненти, що розкривають питання морального виховання дітей, які представлені в усіх освітніх лініях інваріантної складової: формування етичних уявлень; розвиток моральної свідомості й саморегуляції гуманних почуттів і емоцій, навичок моральних стосунків з оточуючими і моральної поведінки, моральних якостей тощо. Тобто вирішення актуального завдання сьогодення — забезпечення морального зростання особистості шляхом реалізації завдань морального виховання.

Програма адресована для широкого використання в системі дошкільної освіти як педагогічним колективам закладів дошкільної освіти, та

і під час надання дошкільної освіти дітям в її альтернативних формах як варіативна до змісту Базового компонента (присвячена висвітленню одного напрямку виховання — морального). Програма може бути використана викладачами і студентами спеціальності «Дошкільна освіта» під час вивчення навчальних дисциплін «Дитяча психологія», «Дошкільна педагогіка» та ін. Також програма може розглядатися в системі післядипломної освіти як одна із тематичних (парціальних) програм для організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку (молодша і старша групи).

Завдання морального виховання дошкільників за парціальною програмою

В аспекті становлення і розвитку «Я-концепції» особистості:

- розвиток моральної свідомості і моральної самосвідомості (системи моральних уявлень про моральні цінності, норми, правила, якості);
- розвиток динамічного та змістового аспекту емоцій, формування моральних почуттів і взаємин;
- формування здатності до правильного морального вибору, що сприяє накопиченню досвіду моральних вчинків;
- культивування моральної поведінки через розвиток спонукальної сфери (мотиви, навички, звички);
- стимулювання у дітей прагнення до позитивного образу «Я» з характерними моральними якостями;
- формування критичної моральної самооцінки.

В аспекті соціального зростання особистості:

- розвиток довіри до дорослих, які є носіями моральних норм і правил;
- формування групової взаємодії та позитивних взаємин з однолітками;
- розвиток гуманістичної спрямованості поведінки дітей (екологічна моральність, толерантне ставлення до надбань інших народів, емоційне ставлення до творів культури).

Отже, зміст програми забезпечує соціальні запити щодо здійснення особистісно зорієнтованого та індивідуально-диференційованого підходу до дітей з урахуванням особливостей їхнього розвитку. Вона базується на інноваційних принципах організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку.

Програма відповідає провідним принципам дошкільної дидактики: доступність, послідовність, систематичність, єдність розвивального й виховного навчання та ін. Програма охоплює обсяг матеріалу для дітей дошкільного віку (4–6 років життя): молодший, середній і старший та має на меті підвищити рівень їхньої моральної вихованості.

Основні принципи побудови програми, що визначили її зміст

Гуманізація і демократизація освітнього процесу: орієнтування на особистість дитини, її вікові та індивідуально-особистісні особливості, врахування інтересів дитини, її потреб та можливостей у процесі морального виховання.

Індивідуальний і диференційований підхід до дитини: розуміння не повторності й унікальності кожного вихованця, визначення власне індивідуальних особливостей його морального розвитку під час педагогічного впливу.

Самоактивність і саморегуляція: надання дітям можливості проявляти самостійність і активність у різних видах дитячої діяльності; стимулювання в них довольності дій, від наслідування до усвідомлення та внутрішньої потреби.

Послідовність і поступовість: орієнтування на фізіопсихологічні можливості дошкільників в усвідомленні ними потреби бути морально вихованими, збільшення вимог щодо морального зростання дитини з урахуванням рівня розвитку різних сфер особистості.

Комплексність й інтегрованість: акцентування на єдності розвитку в дитини моральної самооцінки, самосвідомості, самоповаги, ставлення, її особистісних властивостей та рис усіх, хто причетний до виховання дитини, наскрізність цього процесу.

Динамічність і практична цілеспрямованість: орієнтування на швидкозмінюваність у показниках морального розвитку дитини, організація «проживання» дошкільником різних ситуацій морального змісту.

Природність і соціальна обумовленість: визначення стратегії морального зростання дошкільника у природних змінних умовах соціального середовища (найближчого кола оточення — сім'я, заклад дошкільної освіти), що є джерелом морально-етичних норм.

Наступність і неперервність: забезпечення етапності (з наступним ускладненням змісту і форм) морального виховання, відповідно до результатів проведених психолого-педагогічних досліджень українських і зарубіжних науковців.

Культуровідповідність: ознайомлення з кращими зразками української культури щодо формування моральності особистості.

Інтеркультурність: спрямування дітей до усвідомлення ними моральних чеснот, що сформувало людство.

Структура програми

Програма містить пояснювальну записку; блок, що передбачає опис загальних теоретичних підходів до проблеми морального виховання, оскільки це зумовлено потребою обґрунтувати формат подання матеріалу; змістовий виклад власне самої програми за різними віковими групами: молодша